Ulkoministeriö
Utrikesministeriet

Muistio

16.10.2026

VN/30160/2026
VN/30160/2026-UM-1

Hallintovaliokunnalle

Ulkoministeriön asiantuntijalausunto hallintovaliokunnalle asiassa HE 161/2026 vp

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt ulkoministeriöltä lausuntoa hallituksen esityksestä kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain muuttamisesta. Ulkoministeriö esittää lausuntonaan seuraavaa:

Yleistä esityksestä

Ulkoministeriö kannattaa esitystä. Esityksen tavoitteena on suojata kansainvälisiä opiskelijoita ja heidän perheenjäseniään haavoittuvaan asemaan joutumiselta, esimerkiksi toimeentuloon liittyvien haasteiden vuoksi. Esitys tiukentaa ja selkeyttää EU/ETA-maiden ulkopuolelta tulevien kansainvälisten opiskelijoiden sekä heidän perheenjäsentensä oleskelulupien ehtoja. Muutoksilla halutaan ennaltaehkäistä tilanteita, joissa puutteellinen varallisuus tai kielitaidon puute johtavat toimeentulovaikeuksiin tai hyväksikäyttöön.

Ulkomailla opiskelevien perheellisten arkeen kohdistuu merkittäviä vaatimuksia. Opintojen suorittaminen, perheestä huolehtiminen ja toimeentulon turvaaminen on usein järjestettävä ilman läheisten tarjoamaa tukea. Suomen korkea elinkustannustaso lisää kuormitusta entisestään, ja myös työllistyminen sekä yhteiskuntaan integroituminen voivat olla monille ulkomaalaisille vaikeita. Opiskelijoilla on riski joutua haavoittuvaan asemaan ja työperäisen hyväksikäytön kohteeksi, kun otetaan huomioon se, että Suomeen tulevat opiskelijat ovat usein rahoittaneet Suomeen tulonsa ja opintonsa säästöillä tai lainoilla sukulaisiltaan tai myymällä omaisuutensa kotimaassa.

Suomen edustustot osallistuvat hakijoiden henkilöllisyyden varmistamiseen, asiakirjojen vastaanottamiseen ja tarkastamiseen sekä tarvittaessa hakijoiden kuulemiseen. Havaintoja väärinkäytöksistä tehdään hakuprosessin aikana edustustoissa, ja edustustojen havainnot vaikuttavat hakemusten ohjautuvuuteen tarkempaan tutkintaan Maahanmuuttovirastossa. Ulkoministeriön näkemyksen mukaan esitys tukee ulkomaalaislain tavoitetta hallitusta maahanmuutosta.

Toimeentuloedellytyksen selkeyttäminen ja sitominen lakiin

Postiosoite **Postadress** **Postal Address**	**Käyntiosoite** **Besöksadress** **Office**	**Puhelin** **Telefon** **Telephone**	**Faksi** **Fax** **Fax**	**s-posti, internet** **e-post, internet** **e-mail, internet**
Ulkoministeriö PL 176 00023 Valtioneuvosto	 Laivastokuja 3 Helsinki	 0295 16001 +358 295 16001		 kirjaamo.um@formin.fi www.um.fi

Toimeentuloedellytyksen selkeyttämistä ja valvontaa tehostetaan siirtämällä opiskelijoiden perheenjäsenten ja toisen asteelle hakevien luvanhakijoiden sääntely ulkomaalaislain yleisten säännösten piiriin. Opiskelijoiden oleskeluluvan edellytyksenä olevasta toimeentulovaatimuksen euromäärästä esitetään säädettäväksi tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Perheenkokoajan asumisaikavaatimus selkiyttää myös toimeentulovaatimusta.

Esityksessä ehdotetaan tiukennettavaksi sääntelyä siten, että opiskelijan elämiseen tarkoitetut toimeentulovarat ja oppilaitoksen vaatimat lukuvuosimaksut on pidettävä erillisinä. Lupaprosesseissa on havaittu, että oleskelulupaa varten esitetyistä varoista on usein maksettu lukuvuosimaksuja tai matkakustannuksia, jolloin Suomeen saavuttua itse elämiseen onkin jäänyt vain murto-osa rahoista. Lisäksi lupaprosessissa on ilmennyt tilanteita, joissa hakijat kierrättävät samoja varoja keskenään. Jatkossa hakijan on osoitettava, että lukuvuosimaksuihin tarvittavat varat ovat olemassa erillään elinkustannuksiin vaadittavasta summasta.

Muutos varmistaisi sen, että Suomeen saapuvilla on todistetusti riittävät taloudelliset resurssit elämiseen. Se vähentää riskiä joutua taloudelliseen ahdinkoon tai turvautumaan epävirallisiin ja mahdollisesti hyväksikäyttöä sisältäviin työmarkkinoihin opintojen rahoittamiseksi. Ministeriö huomioi, että nämä toimet eivät kuitenkaan estä kaikkea toimeentuloon, taloudellisiin vaikeuksiin tai muihin rakenteellisiin riskitekijöihin liittyviä ongelmia. Haavoittuvuusselvityksen tai valmistelun aikana ulkoministeriö toi esille vaihtoehtoina tai lisäkeinoina erillisen asiakirjojen verifiointipalvelun tai sulkutilien hyödyntämisen, mutta nämä ehdotukset eivät edenneet osaksi lopullista lakiesitystä.

Perheenkokoajan yhden vuoden asumisaikavaatimus

Ulkoministeriö kannattaa ehdotusta, jonka mukaan opiskelijan ensimmäinen oleskelulupahakemus käsitellään ensin erillään perheenjäsenten hakemuksista. Perheenyhdistämisen asumisaikaa koskevalla muutoksella ei ole tunnistettu suoraan edustustojen työmäärää vähentäviä vaikutuksia pidemmällä aikavälillä. Edustustojen operatiivisiin ydintoimintoihin asumisaikaedellytyksen säätämisellä ei olisi vaikutuksia. Jatkossakin edustustojen resurssit tulisi allokoida siten, että kaikki edustustoille kuuluvat lakisääteiset tehtävät voidaan hoitaa asianmukaisesti oleskelulupatehtävien lisäksi.

Asumisaikaedellytyksen säätämisen arvioidaan nopeuttavan viranomaistyötä Suomen edustustoissa ulkomailla, erityisesti opiskelijoiden vilkkaimpina hakuaikoina. Erillinen käsittelyjärjestys tasaisi ruuhkia ja helpottaisi Suomen edustustojen työtä samalla kun maahanmuuton valvonta säilyy tehokkaana. Lisäksi se vähentäisi viivästyksiä tutkinto-ohjelmien aloittamisessa. Samalla odotusaika ehkäisisi maahanmuuttojärjestelmän väärinkäyttöä sekä vähentäisi riskiä joutua hyväksikäytön kohteeksi Suomessa.

Ulkoministeriö tukee sitä, että säädettäisiin asumisaikavaatimuksen poikkeuksista lapsen edun huomioimiseksi. Poikkeusperusteiden tarkoitus on juuri mahdollistaa yksilöllinen harkinta, ja oikeuden käyttäminen ei sinänsä ole järjestelmän väärinkäyttöä. Ulkoministeriö pitää kuitenkin mahdollisena, että poikkeamisperusteista säätäminen johtaisi tilanteeseen, jossa asumisajasta poikkeamisen perusteisiin vedottaisiin hakemuksissa säännönmukaisesti. Ministeriö arvioi, että jos poikkeamisperusteita sovelletaan helposti, perheenjäsenten hakemukset ruuhkauttavat edelleen ulkomaanedustustojen työtä, koska perheenjäsenet hakisivat lupia samanaikaisesti opiskelijan kanssa. Mahdollisiin massaluonteisiin tai säännönmukaisiin poikkeusvetoomuksiin on tarkoitus reagoida ja ohjata hakijoita edustustojen omalla viestinnällä.

Odotusajan tarkoituksena on ennen kaikkea antaa opiskelijalle aikaa kotiutua Suomeen, edistää opintojaan ja vakiinnuttaa taloudellinen tilanteensa ennen kuin koko perhe muuttaa maahan. Tämä suojaa perheenjäseniä (kuten puolisoa ja lapsia) siltä, että he saapuisivat maahan tilanteessa, jossa perheen yhteistä toimeentuloa ja

asumista ei ole vielä pystytty turvaamaan. Perheenjäsenten oleskelulupahakemuksiin liittyvä odotusaika vahvistaisi perheenkokoajana toimivan opiskelijan akateemista ja taloudellista vakautta uudessa kotimaassa ennen perheenjäsenten muuttoa Suomeen. Odotusaika vähentäisi kansainvälisten opiskelijoiden taloudellisiin riskeihin ja haavoittuvuuteen liittyviä tilanteita antamalla perheenkokoajalle mahdollisuuden muodostaa realistinen käsitys Suomessa asumisen ja elämisen kustannuksista.

Perheenjäsenten oleskelulupahakemusten vastaanotto vuoden odotusajan jälkeen auttaisi keskeisiä viranomaisia varmistamaan, että kansainvälisten opiskelijoiden oleskelulupia käytetään aitoihin koulutustarkoituksiin sen sijaan, että niitä käytettäisiin esimerkiksi takaporttina työntekoon Suomessa. Odotusaika antaa ennen kaikkea opiskelijalle aikaa luoda itselleen ja perheenjäsenilleen vakaammat Suomessa asumisen edellytykset ennen perheenjäsenten tuomista Suomeen.

Ulkomaalaislain hylkäämis- ja peruuttamisperusteiden soveltaminen

Toisen asteen opiskelijoiden ja kaikkien opiskelijoiden perheenjäsenten lupiin sovellettaisiin tutkija- ja opiskelijalain sijasta ulkomaalaislain hylkäämis- ja peruuttamisperusteita. Muutos antaisi viranomaisille paremmat työkalut puuttua väärinkäytöksiin. Se suojaisi järjestelmän luotettavuutta ja varmistaisi, että lupia myönnetään vain silloin, kun oleskelun todelliset ehdot täyttyvät. Ministeriö tosin painottaa, että alaikäisten opiskelijoiden riski joutua tällaiseen asemaan tulisi tunnistaa ensisijaisesti jo oppilaitoksissa. Muutosten myötä esimerkiksi kansallisen turvallisuuden vaarantaminen voidaan ottaa entistä paremmin huomioon oleskeluluvan epäämisperusteena.

Opiskelijan oleskeluluvan kielitaitoedellytys

Hallituksen esityksen mukaan kielitaitoedellytyksen lisääminen opiskelijan oleskeluluvan myöntämiseen tuo ulkoasiainhallinon näkökulmasta keskeisiä hyötyjä. Kielitaitovaatimus antaa Maahanmuuttovirastolle ja edustustoille paremmat välineet puuttua erilaisiin väärinkäytöksiin sekä opiskelijoiden joutumiseen haavoittuvaan asemaan. Muutos helpottaisi oleskeluluvan epäämistä, jos hakijan opiskelukielen (esim. englannin) taso on riittämätön opinnoista suoriutumiseen. Vaatimus riittävästä kielitaidosta ennen maahantuloa tekee oleskeluluvan epäämisestä selkeämpää silloin, kun vaadittava kielitaito puuttuu. Sääntelyn ulottaminen yhdenmukaisesti kaikkiin opiskelijoihin selkeyttää ja yhdenmukaistaa lupaprosessia myös edustustoissa.

Riittävä kielitaito parantaa opiskelijan kykyä pärjätä oppilaitoksessa, ymmärtää suomalaisen yhteiskunnan sääntöjä ja asioida viranomaisten kanssa. Se ehkäisee syrjäytymistä ja vähentää riskiä joutua hyväksikäytön kohteeksi puutteellisen kielitaidon vuoksi ja väärinkäyttää lupajärjestelmää.

Oikeudellinen erityisasiantuntija Sara Fahmy

Tiedoksi KPA-01, KPA-02, KPA-20